

M U Z E A L N I C T W O

BARBARA WIĄCEK

**ĆWIERĆWIECZE AKCJI WYSTAWIENNICZEJ MUZEUM
ARCHEOLOGICZNEGO W GDAŃSKU (1953—1978)**

W czerwcu 1978 r. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, kierowane od zarania przez obecnego dyrektora, dra L.J. Łukę, obchodziło 25-lecie swojego istnienia. Z tejże okazji postanowiono zaprezentować działalność ekspozycyjną prowadzoną przez tę placówkę w minionym ćwierćwieczu.

Początki instytucji sięgają 1953 r., kiedy to w zniszczonym w czasie działań wojennych mieście powstał przy Muzeum Pomorskim, obecnie Muzeum Narodowym, Dział Archeologiczny, a wraz ze wzrostem liczebności pracowników — Oddział Archeologiczny. Pierwsze lata pracy poświęcone były przede wszystkim odzyskaniu ocalałych z pożogi wojennej zabytków, rozproszonych na terenie Pomorza Gdańskiego, pochodzących z kolekcji gromadzonej od siedemdziesiątych lat XIX w. Niezmiernie ważnym zadaniem stała się także ochrona zabytków archeologicznych oraz prowadzenie ratowniczych i systematycznych prac wykopaliskowych, które między innymi miały na celu uzyskanie nowych materiałów, koniecznych do planowanej w przyszłości stałej wystawy o pradziejach Pomorza Gdańskiego. Mimo małej obsady Dział Archeologiczny nie zaniedbywał akcji popularyzacyjnej; na łamach prasy Wybrzeża i w Polskim Radio propagowano ochronę zabytków, informowano społeczeństwo o najstarszej historii naszego regionu i odwiecznym na Pomorzu autochtonizmie Słowian. Ten pionierski okres działalności naukowo-badawczej, oświatowej i organizacyjnej został szeroko omówiony przez mgr A. Łukę w „Pomerania Antiqua”¹ która z czasem przerodziła się w ciągłą serię naukowego wydawnictwa Muzeum pt. „Pomerania Antiqua”.

Godnym podziwu i uznania jest fakt, że przy tak skromnych ówczesnie możliwościach rozpoczęto niemalże od podstaw organizowanie wystaw o tematyce archeologicznej nie tylko w Gdańsku, ale i w muzeach regionalnych województwa gdańskiego. Pierwsza archeologiczna wystawa czasowa została udostępniona mieszkańcom Trójmiasta już w 1952 r.; w gmachu Muzeum Pomorskiego pokazano badania prowadzone od 1948 r. przez prof. K. Jazdzewskiego na grodzisku gdańskim. Ekspozycję tę, pt. „Gdańsk wczesnośred-

¹ A. Łuka, *Działalność Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w latach 1953—1963*, „Pomerania Antiqua”, t. 1, 1965, s. 9—50. Następne sprawozdania z działalności placówki autorstwa A. Łuki oraz L. J. Łuki ukazały się w kolejnych tomach „Pomerania Antiqua” (t. 2, s. 377—390; t. 3, s. 533—550; t. 5, s. 411—432; t. 6, s. 597—606, 607—620; t. 7, s. 439—448 i 449—460; t. 8, s. 283—301).

niowieczny w świetle wykopalisk", po dokonaniu koniecznych uzupełnień, wznowiono jako wystawę stałą w 1956 r.

Jesienią 1954 r. otworzono w Muzeum w Kwidzynie stałą wystawę ukazującą najdawniejsze dzieje prawobrzeżnego dolnego Powiśla, a wkrótce potem przygotowano stosowny zestaw zabytków dla Muzeum Regionalnego w Kartuzach. Stałej wystawy pradziejowej doczekało się w 1962 r. także Muzeum w Elblągu².

Przełomową datą dla gdańskich archeologów był rok 1958, kiedy to ukończono odbudowę późnorennesansowego „Domu Przyrodników” i przylegającej do niego oficyny, usytuowanych nad rzeką Motława, u zbiegu ulic Mariackiej i Długie Pobrzeże, przeznaczonych na przyszłe Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Rok ten zapoczątkował trzy lata wytężonej pracy nad zagospodarowaniem budynku, utworzeniem pracowni naukowych i technicznych, założeniem magazynów na zabytki z poszczególnych epok, a przede wszystkim nad scenariuszem wystawy stałej o najdawniejszej historii Pomorza Gdańskiego. W tym okresie prowadzono jednocześnie odbudowę gotyckiej Bramy Mariackiej, sąsiadującej z budynkiem głównym.

W maju 1961 r. nastąpiło uroczyste otwarcie pierwszej stałej wystawy „Pradzieje Pomorza Wschodniego”, rozmieszczonej w 4 salach gmachu o łącznej powierzchni 480 m², składającej się z dwóch części: „Pomorze w starożytności” i „Pomorze we wczesnym średniowieczu”. Przedstawiono tu poszczególne etapy plemion osiadłych na tych ziemiach, ze szczególnym uwzględnieniem roli kultur prasłowiańskich i kultury prapolskiej³. Ekspozycja ta, kilkakrotnie modernizowana w miarę napływu nowych eksponatów, czynna była prawie do końca pierwszego kwartału 1970 r. Dokonywanie na niej zmiany miały na celu ukazanie aktualnych wyników badań prowadzonych na terenie woj. gdańskiego i przedstawienie zwiedzającym najcenniejszych zabytków z różnych okresów pradziejowych. Na początku 1971 r. wznowiono na zmniejszonej o jedną salę powierzchni wystawę stałą w nieco zmienionej wersji; w dwóch salach na I piętrze przedstawiono „Pradzieje Pomorza Gdańskiego w starożytności i we wczesnym średniowieczu”, a piętro wyżej — nową ekspozycję „Gdańsk we wczesnym średniowieczu w X—XIII wieku”, utworzoną na podstawie materiałów zabytkowych pochodzących z badań prowadzonych przez Stację Archeologiczną Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Gdańsku.

Styczeń 1962 r. przyniósł doniosłe zmiany — Muzeum Archeologiczne w Gdańsku otrzymało status samodzielnej wyspecjalizowanej placówki. W tymże roku powstał dwuosobowy dział naukowo-oświatowy, do którego zadań należało między innymi prowadzenie planowej, systematycznej działalności popularyzatorskiej zarówno na terenie Muzeum, jak i w województwie gdańskim.

Powstanie stałej ekspozycji dało dopiero początek pracy wystawienniczej. Następny etap stanowiły wystawy czasowe organizowane ze zbiorów własnych i wypożyczanych z innych placówek, a nawet od osób prywatnych. Uzupełniały je ekspozycje sprowadzane z muzeów polskich i sporadycznie z zagranicznych. Tematyka wystaw była bardzo urozmaicona: w salach muzealnych można było zapoznać się z osiągnięciami archeologii polskiej w kraju i

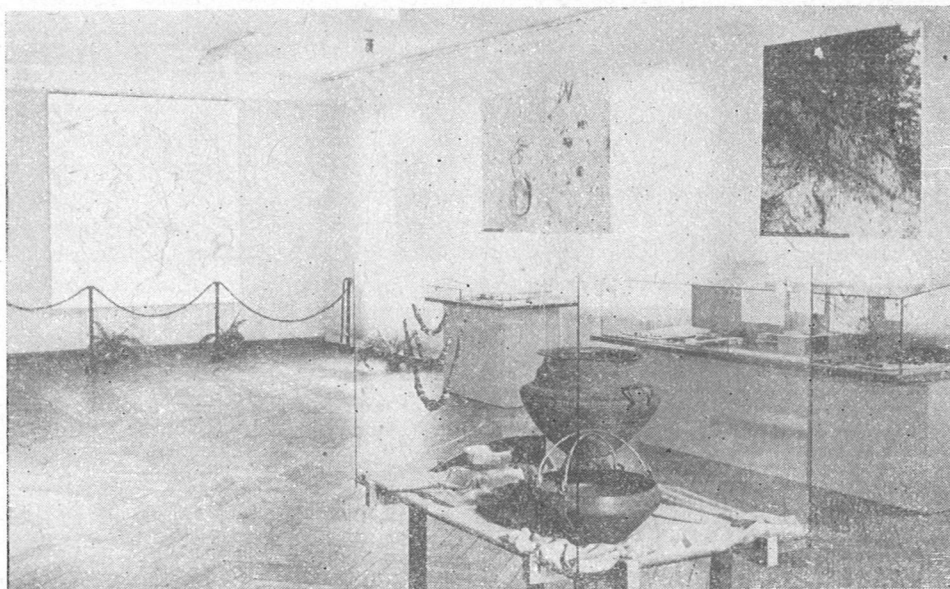
² B. Wiącek, *Stala wystawa archeologiczna w Muzeum w Elblągu*, „Pomorania Antiqua”, t. 3, 1971, s. 521—528.

³ B. Wiącek, *Stala ekspozycja Muzeum Archeologicznego w Gdańsku*, „Pomorania Antiqua”, t. 2, 1968, s. 339—410.

za granicą, z kulturami antycznymi południowej Europy oraz kulturami ludów Afryki, Azji i Australii żyjących na niższym stopniu rozwoju.

Wykopaliska prowadzone poza granicami kraju prezentowane były na wystawach, takich jak: „Polskie badania archeologiczne w basenie Morza Śródziemnego” (1962 r.), „Gwinejskie Safari” (1969), i „Życie codzienne Gwinei” (1974 r.) wzbogacone grafikami Stefana Szmidta. Pierwsza ekspozycja ukazywała wyniki badań prowadzonych przez ekspedycje polskie, kierowane przez prof. K. Michałowskiego, następne przedstawiały plon pracy badawczej podjętej w Ghanie i Gwinei przez Muzeum Narodowe w Szczecinie. Nie zabrakło też pokazania udziału Polski w restaurowaniu światowych pomników kultury na wystawie „Polsko-egipskie prace konserwatorskie w świątyni królowej Hatszepsut” (1973 r.), zorganizowanej wspólnie z Oddziałem Gdańskim PP Pracowni Konserwacji Zabytków.

W repertuarze wystawienniczym uwzględniono naturalnie także i osiągnięcia wykopaliskowe naszego regionu. Najbardziej reprezentatywną wystawą był „Dorobek archeologii na Pomorzu Gdańskim w XXV-leciu PRL” (1970 r.)⁴. Ekspozycja, składająca się z 1750 zabytków, licznych fotogramów,

Ryc. 1. Fragment wystawy czasowej „Dorobek archeologii na Pomorzu Gdańskim w XXV-leciu PRL”

Fig. 1. Fragment of the temporary exhibition „Archaeological attainments in Gdańsk Pomorze (Pomerania) on the XXV anniversary of the Polish People's Republic”.

map i plansz z tekstami, rozmieszczona na miejscu okresowo zlikwidowanej wystawy stałej, tworzyła podsumowanie efektów wieloletnich badań prowadzonych na ponad 300 stanowiskach z różnych epok pradziejowych i wieków średnich przez wojewódzkiego konserwatora do spraw zabytków archeologicznych, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Muzeum Zamkowe w Mal-

⁴ B. Wiącek, *Czasowa ekspozycja Muzeum Archeologicznego w Gdańsku „Dorobek archeologii na Pomorzu Gdańskim w 25-leciu PRL”*, „Pomorania Antiqua”, t. 4, 1972, s. 479—492.

borku oraz Stację Archeologiczną IHKM PAN w Gdańsku (ryc. 1). Nie sposób pominąć i innych tego typu ekspozycji, w rodzaju: „Skarby kultury dawnych mieszkańców Pomorza Wschodniego” (1975 r.) i „Początki miasta Gniewa w świetle badań 1975—1977” (1978 r.). Pierwsza pokazywała w efektownej oprawie najpiękniejsze wyroby ceramiczne, bursztynowe i wykonane z metali kolorowych, zaliczane do starożytnych dzieł sztuki, pochodzące w większości z badań prowadzonych przez naszą placówkę, druga ilustrowała wyniki kompleksowych badań podjętych w związku z rewaloryzacją najstarszego zespołu miejskiego i zamkowego w Gniewie. W holu Muzeum eksponowano, poczynawszy od 1966 r., roczne wystawy „Nowe odkrycia archeologiczne” w postaci zdjęć i charakterystycznych dla zbadanego obiektu zabytków, informujące na bieżąco społeczeństwo o najciekawszych badaniach wykopaliskowych prowadzonych na terenie woj. gdańskiego.

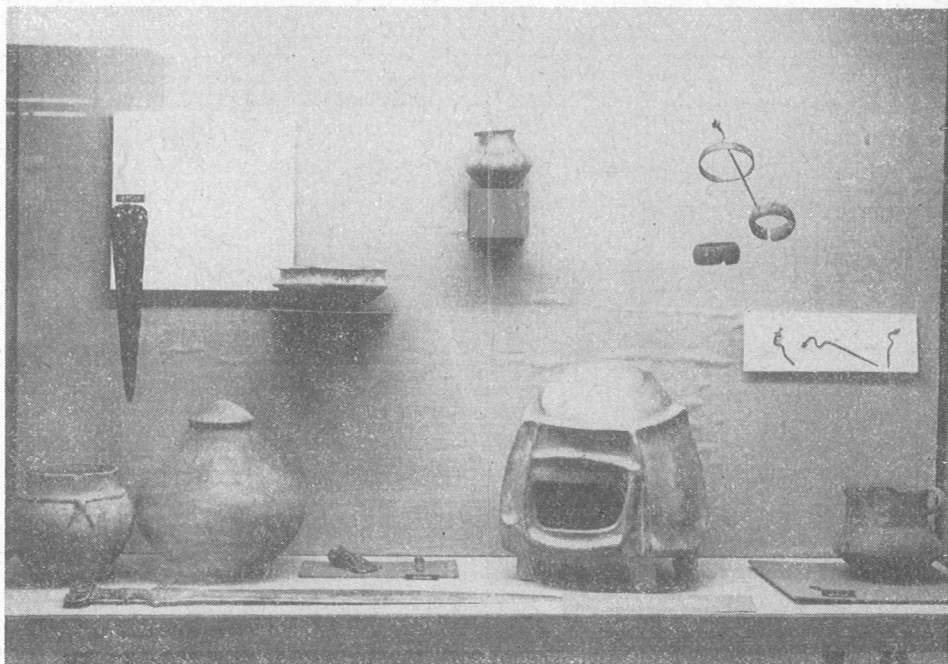
Nie zapomniano także o dużym wkładzie miejscowego społeczeństwa, wyrażającym się w odkrywaniu nieznanych, nieraz bardzo cennych dla nauki stanowisk oraz we wzbogacaniu zbiorów muzealnych nowymi nabytkami. Wyrazem uznania dla bezinteresowanych miłośników archeologii — tak poszczególnych osób jak i instytucji — była ekspozycja „Dary i kolekcje archeologiczne” (1972 r.), uświetniona wręczeniem najbardziej zasłużonym odznak „Za opiekę nad zabytkami”, przyznawanych przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Dużą popularnością cieszyły się wystawy obrazujące osiągnięcia różnych ośrodków archeologicznych w Polsce. Wśród nich prym wiodła ekspozycja „Biskupin — osiedle obronne sprzed 2500 lat”, oparta na zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, czynna niemal bez przerwy od 1966 r., zaprojektowana na potrzeby szkół jako uzupełnienie programu historii. Do propagowania znanych odkryć wykopaliskowych przyczyniła się niewątpliwie sprowadzona w 1975 r. z Muzeum Narodowego w Szczecinie ekspozycja objazdowa „Światowit z Wolina”, na której prócz małego posążku słowiańskiego bóstwa znajdowały się najcenniejsze wyroby pochodzące z tego słynnego we wczesnym średniowieczu grodu.

Niektóre ekspozycje miały wybitnie problemowy charakter. Należała do nich wystawa — urządzona zresztą po raz pierwszy po drugiej wojnie światowej — „Prasłowiańska ludność kultury łużyckiej między Odrą a Wisłą” (1976 r.), złożona z eksponatów stanowiących własność muzeów i działów archeologicznych z Krakowa, Łodzi, Opola, Poznania, Wrocławia i Szczecina, uzupełniona eksponatami z kolekcji naszego ośrodka. Celem jej było pokazanie rozwoju tej kultury oraz wykazanie na przykładzie licznych zabytków jej jednolitego charakteru, mimo różnic występujących w poszczególnych regionach objętych zasięgiem wzmiankowanej kultury (ryc. 2).

Inny profil miały wystawy poświęcone rozwojowi broni w Polsce od pradziejów po czasy współczesne, zasilane eksponatami z kilku muzeów archeologicznych, a także cennymi okazami ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie i Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Należały do nich: „Broń w dawnych wiekach” (1968 r.) i „Broń biała od starożytności po czasy współczesne” (1975 r.) wzbogacone eksponatami prywatnymi kolekcjonerów z Gdańskiego Koła Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy (ryc. 3). Do serii tej wchodziła także „Broń Bliskiego Wschodu” (1969 r.) z wysokiej klasy militariami pochodzenia tureckiego i perskiego, prezentowanymi w wielu wypadkach po raz pierwszy w kraju, stanowiącymi własność Muzeum Narodowego w Krakowie.

W naszej placówce gościły również wystawy związane tematycznie z kulturami antycznymi południowej Europy, oparte na zbiorach Muzeum Narodo-

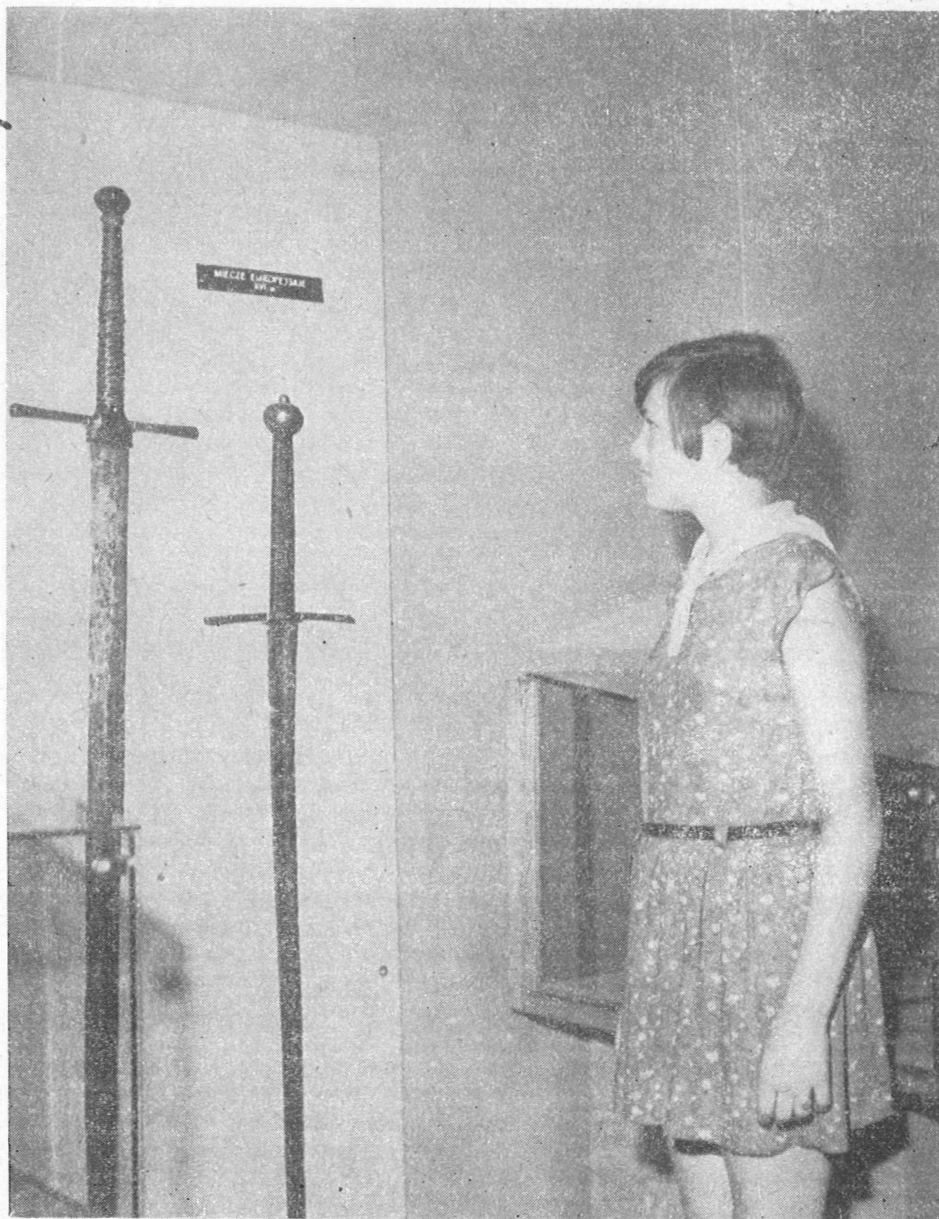
Ryc. 2. Zestaw zabytków z terenu Pomorza Wschodniego eksponowanych na wystawie „Prasłowiańska ludność kultury łużyckiej między Odrą a Wisłą”

Fig. 2. Relics from Eastern Pomorze in the exhibition „Ancient Slavonic Lusatian Culture peoples between the Odra and the Vistula”

wego w Warszawie. „Sztuka starożytnej Grecji i Rzymu” (1962 r.) oraz „Sztuka Etrurii i Rzymu” (1971 r.) zapoznawały zwiedzających z wyrobami artystycznymi i przedmiotami użytkowymi, rozwojem sztuki na przestrzeni wieków oraz wpływem, jaki wywierały w starożytności na rodzimą kulturę, szczególnie w pierwszych wiekach naszej ery. Należy podkreślić, że ekspozycja o greckiej sztuce (ryc. 4), nawiązująca do programu historii, była magnesem przyciągającym młodzież szkolną i na prośbę nauczycieli czynna była do połowy 1965 r.

Najstarszą historię Pomorza Gdańskiego starano się ożywić egzotycznymi dla nas tematami, pokazując kultury ludów z innych kontynentów, żyjących na etapach rozwoju analogicznych do naszych pradziejów. Do ważniejszych ekspozycji zaliczyć można przede wszystkim poświęconą sztuce Indonezji z eksponatami pochodzącymi ze zbiorów A. Wawrzyniaka (ryc. 5), wystawioną w 1971 r., wzmiankowaną uprzednio — „Życie codzienne Gwinei” i cieszącą się dużym powodzeniem — „Rzemiosło artystyczne plemion australijskich” (1977 r.). Ta ostatnia pozycja była o tyle cenna, iż prócz wyrobów pamiątkarskich pokazywała autentyczne przedmioty kultowe i codziennego użytku, do dziś występujące w niektórych regionach Australii u grup tubylców żyjących jeszcze na poziomie paleolitycznych kultur.

Nie zabrakło w ćwierćwieczu naszej działalności ekspozycji popularnych, jak na przykład „Archeologia na co dzień” (1973 r.), której przewodnią ideą było przybliżenie społeczeństwu pracy archeologa w terenie i w muzeum, zapoznanie z ochroną zabytków, dokumentacją polową i muzealną oraz z historią zabytkowych przedmiotów od momentu wydobycia ich z ziemi poprzez kon-

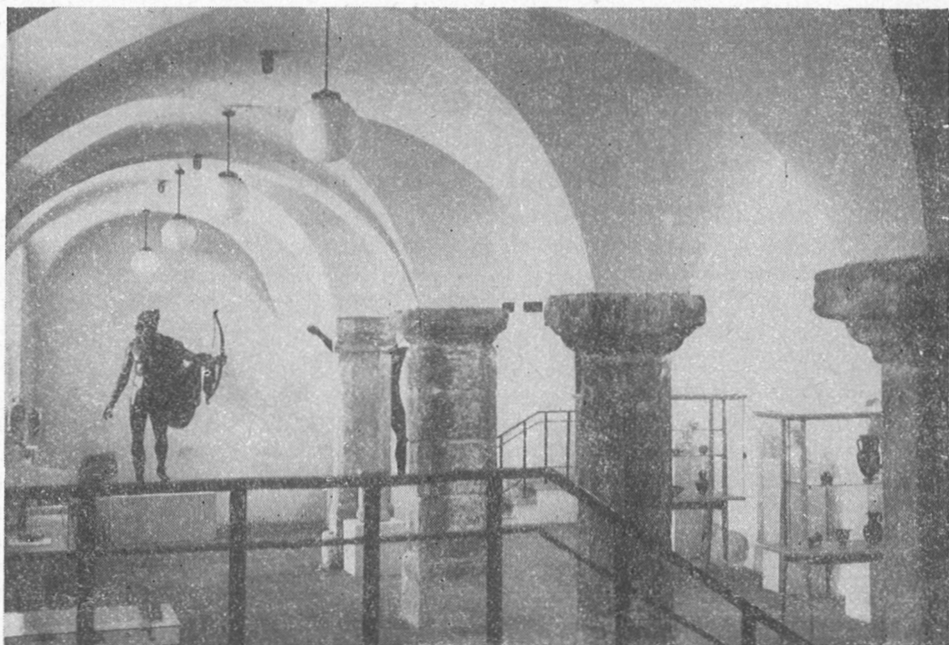

Ryc. 3. Fragment ekspozycji „Broń w dawnych wiekach”

Fig. 3. Fragment of the exhibition „Weapons in past centuries”

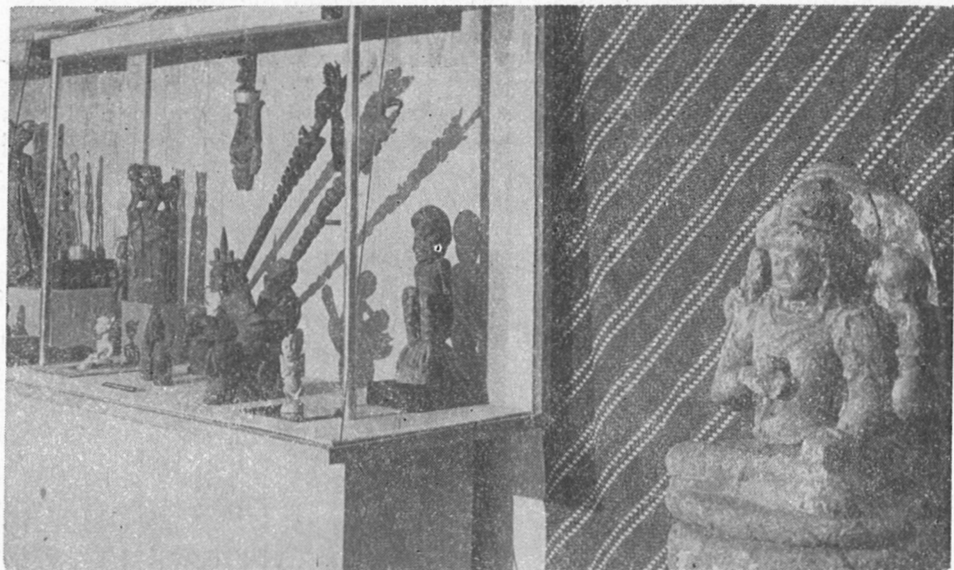
serwację, opracowanie naukowe i w końcowym etapie — wyłożenie do muzealnej gabloty.

Bodźcem do urządzenia wystawy „Mytywy archeologiczne w plastyce użytkowej” (1971 r.) stały się częste w Muzeum wizyty plastyków i rzemieślników zainteresowanych starożytną sztuką ziemi gdańskiej, przekształcających dawne przedmioty codziennego użytku i ozdoby we współczesną cerami-

Ryc. 4. „Sztuka starożytnej Grecji i Rzymu” eksponowana w „Sali kolumnowej” Muzeum Archeologicznego w Gdańsku

Fig. 4. „Art of ancient Greece and Rome” on display in the Column Room of the Archaeological Museum in Gdańsk

Ryc. 5 .Fragment wystawy „Sztuka Indonezji w zbiorach A. Wawrzyniaka”

Ryc. 5. Fragment wystawy „Sztuka Indonezji w zbiorach A. Wawrzyniaka”
rzyniak”

kę, metalową biżuterię, a nawet tkaniny. I tak na wzmiankowanej ekspozycji znalazły się, obok oryginalnych zabytków stanowiących pierwowzór wystawionych eksponatów, posrebrzana biżuteria w wykonaniu Haliny i Leonarda Klemińskich z Warszawy, ceramika ludowego garncarza Kazimierczaka z Kartuz i ceramika ze spółdzielni „Rzut” z Torunia, wełniane pasiaki ze spółdzielni „Artes” w Gdańsku-Oliwie i inne.

Podobny charakter miały dwie dalsze ekspozycje; „Archeologia w ekslibrisie Tadeusza Romana Żurowskiego” (1974 r.) oparta była na artystycznie przetworzonych motywach zdobniczych z różnych kręgów kulturowych, natomiast wystawa „Zabytki kultury na znaczkach pocztowych” (1976 r.) z kolekcji Muzeum Poczty i Telegrafu we Wrocławiu przedstawiała najsłynniejsze starożytne dzieła sztuki i architektury.

Przy omawianiu działalności wystawienniczej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku nie sposób pominąć ciekawą ekspozycję zorganizowaną w 1977 r. z okazji 60 rocznicy Rewolucji Październikowej — „Skarby sztuki dawnych kultur na terytorium ZSRR”. W skład jej wchodziły charakterystyczne dla poszczególnych okresów pradziejowych zabytki ze zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Archeologicznego w Krakowie, Muzeum Narodowego w Warszawie, a także Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Uzupełnienie stanowiły diapozytywy, liczne barwne fotografie z najsłynniejszymi eksponatami oraz mapy z zasięgiem reprezentowanych kultur. Wystawa o skarbach nie była jedyną ekspozycją ukazującą dorobek archeologii radzieckiej. Osiągnięcia tej dyscypliny nauki były przedstawione wcześniej w 1969 r. na wystawie czasowej „Z pradziejów narodów Związku Radzieckiego”, udostępnionej przez Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu, a także w publikacjach archeologicznych, wystawianych sukcesywnie od 1962 r. w holu Muzeum.

W bardzo skromnym zakresie, niestety, prezentowane były wystawy zagraniczne, co wiązało się ze stosunkowo małą powierzchnią ekspozycyjną Muzeum. Z tejże przyczyny trzeba było nieraz rezygnować z bardzo dla nas atrakcyjnych propozycji, gdyż urządzenie ekspozycji o większym metrażu zmuszałoby do czasowego likwidowania wystaw stałych. Tak więc w Gdańsku gościły jedynie „Słowiańskie grody w Meklemburgii” (1965 r.), „Znizelý zivot” (1970 r.) oraz „Rzemiosło artystyczne plemion australijskich”.

Z momentem powstania wyspecjalizowanej placówki muzealnej działalność wystawiennicza nie mogła ograniczać się wyłącznie do ekspozycji urządzanych we własnym gmachu. Jednym z naczelnych zadań było nawiązanie szerokich kontaktów z instytucjami kulturalnymi i oświatowymi, uczelniami i towarzystwami naukowymi zarówno w województwie gdańskim, jak i na terenie całej Polski. W dalszym ciągu kontynuowano nadzór merytoryczny nad działami archeologicznymi muzeów regionalnych, przejawiający się między innymi w opracowywaniu scenariuszy i przekazywaniu w depozyt zabytków z własnych zbiorów na wystawy stałe. I tak ponownie urządzono w zmienionej wersji wystawę „Pradzieje Dolnego Powiśla” w Muzeum Zamkowym w Kwidzynie, na potrzeby Muzeum w Elblągu, przeniesionego do nowego gmachu, opracowano po raz drugi scenariusz ekspozycji „Pradzieje ziemi elbląskiej”, Muzeum w Łęborku udzielono wydatnej pomocy przy urządzaniu wystawy o pradziejach ziemi łęborskiej, uwzględniając w tych opracowaniach najnowsze wyniki badań wykopaliskowych. Zrealizowano również część pradziejową wystawy poświęconej historii Kociewia, znajdującej się w Punkcie Wiedzy o Regionie w Starogardzie Gdańskim.

Dla Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu, a potem dla Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi wykonano dużą ekspozycję problemową „Pomorze Wschodnie we wczesnej epoce żelaza” (1971 i 1974 r.), ukazującą najnowsze wyniki badań naszej placówki nad prasłowiańskimi kulturami — łużycką i wschodniopomorską — a zwłaszcza nad słabo do niedawna rozpoznanym osadnictwem tego okresu. W Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie pokazano cieszące się dużym powodzeniem „Ozdoby i zdobnictwo w pradziejach Pomorza Wschodniego”. Kilka wystaw czasowych eksponowanych w naszym Muzeum, w tym: „Archeologia na co dzień”, „Motywy archeologiczne w plastyce użytkowej” czy „Polsko-egipskie prace konserwatorskie w świątyni królowej Hatszepsut”, przekształcono w objazdowe, trafiając do muzeów, domów kultury i klubów w województwach: gdańskim, bydgoskim i koszalińskim. Na podstawie materiału zabytkowego, zebranego przez naszą instytucję, Muzeum Archeologiczne w Łodzi urządziło następną po Gdańsku wystawę o kulturze łużyckiej w Polsce.

Zbiory Muzeum zasiłyły wiele wystaw o charakterze ogólnopolskim, w tym także reprezentacyjne ekspozycje zorganizowane przez Muzeum Narodowe w Warszawie z okazji tysiąclecia państwa polskiego czy XXX-lecia PRL.

Dorobek wykopaliskowy ośrodka gdańskiego prezentowany był i za granicą. Zabytki pochodzące z grodu gdańskiego wzbogaciły takie wystawy jak „Hanza w Europie”, eksponowana w Kolonii w 1973 r., „Początki miast polskich między Łabą a Wisłą w świetle badań archeologicznych”, wystawiona w 1974 r. w Berlinie Zachodnim i 1977 r. w Kolonii i Wilhelmshaven, wczesnośredniowieczne elementy skutnicze pokazane zostały w Göteborgu, a popielnice twarzowe wraz z wyrobami metalowymi znalazły się na wystawie „Biskupin — Pompeja Północy”, urządzonej w Jugosławii.

Szczytne hasła związane z polityką kulturalną i społeczną naszego państwa — „Muzea uniwersytetami kultury” i „Muzea placówkami patriotycznego wychowania” — znalazły swe odbicie w wystawach oświatowych, objazdowych czy okolicznościowych, z którymi nasz zespół starał się dotrzeć do domów kultury, szkół i klubo-kawiarni „Ruchu” małych ośrodków. W związku z tym w latach sześćdziesiątych wykonano dwie wystawy objazdowe: „Gdańsk wczesnośredniowieczny w świetle wykopalisk” i „Ochrona zabytków w XX-leciu PRL”, które eksponowano w 70 miejscowościach w województwach: gdańskim, bydgoskim, koszalińskim, olsztyńskim, a nawet katowickim, gdzie obejrzało je około 120 tys. zwiedzających. W 1968 r. krążyła po naszym województwie ekspozycja z Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu: „Praca w starożytnym Egipcie”, wystawiona w 16 miejscowościach.

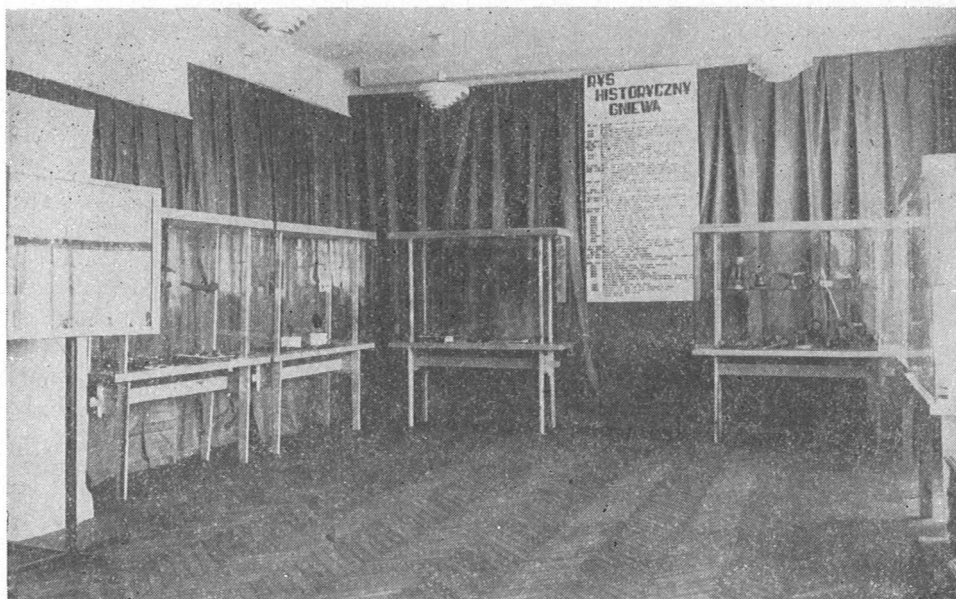
Dużą wagę Muzeum nasze przywiązywało też do wystaw okolicznościowych, urządzanych z okazji imprez (między innymi „Tygodnia Archeologii i Numizmatyki”, organizowanego przez Gdański Oddział Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, Gdańskiego Towarzystwa Naukowe wspólnie z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku) czy obchodów rocznicowych w różnych punktach województwa, ukazując najciekawsze odkrycia archeologiczne regionu. Należały do nich ekspozycje umieszczane w witrynach sklepowych, tworzące wraz z innymi tak zwane „salony ulicy” w miastach powiatowych. Często, jeśli pozwalały na to warunki, tego typu wystawy wzbogacano oryginalnymi zabytkami pochodzącymi z miejscowości, w których odbywały się imprezy, jak w przypadku „Dni Starogardu” czy „Dni Wejherowa”. W programie wzmiankowanych uroczystości znalazły się także ekspozycje, jak „Archeologia, architektura i sztuka ludowa na Kociewiu” (1974 r.) i „Najciekawsze odkrycia w Wejherowie i okolicy” (1977 r.), pokazane w Do-

mu Kultury i w klubie osiedlowym. W 1978 r. Muzeum włączyło się czynnie do uroczystości obchodzonego XXXV-lecia powstania Ludowego Wojska Polskiego, wystawiając w klubach garnizonowych wybrzeża ekspozycję objazdową „Uzbrojenie w dawnej Polsce”. Wystawa ta znalazła się także w programie działalności kulturalno-wychowawczej prowadzonej w jednostkach wojskowych zgodnie z porozumieniem zawartym między Wydziałem Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku a Zarządem Politycznym Marynarki Wojennej w Gdyni i Dowództwem Garnizonu Gdańskiego. Stanowiła zresztą kontynuację współpracy w organizowaniu w jednostkach wojskowych już od 1962 r. wystaw i prelekcji przez nasze Muzeum oraz wydatną pomoc w pracach wykopaliskowych, prowadzonych niejednokrotnie na terenach wojskowych, udzielaną przez żołnierzy.

Udział Muzeum w tego typu imprezach miał na celu z jednej strony związane społeczeństwa z zamieszkałym regionem i jego historią, z drugiej — propagowanie ochrony zabytków.

Podobna idea przyswieceła urządzaniu wystaw fotograficznych połączonych z pokazem zabytków w miejscowościach, gdzie prowadzono zakrojone na większą skalę wykopaliska. Ekspozycje takie znalazły się w szkołach i zakładach pracy między innymi na terenie Pruszcza Gdańskiego, w Chmielnie, Gniewie, Luzinie w woj. gdańskim czy Siemirowicach w woj. słupskim. Niejednokrotnie przyczyniały się one do napływu informacji o nowych stanowiskach lub odkrywanych przypadkowo starożytnych obiektach. Niektóre z nich zostały przekształcone z inicjatywy nauczycieli w gabinety metodyczne z zestawami zabytków stanowiącymi pomoc w lekcjach historii (ryc. 6).

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku od początku dużą wagę przywiązywało do odpowiedniego reklamowania swojej działalności wystawienniczej. Na łamach prasy wybrzeża, zawsze bardzo życzliwie ustosunkowanej do na-

Ryc. 6. Wystawa o wykopaliskach w Gniewie w miejscowej szkole podstawowej
Fig. 6. An exhibition of the excavations in Gniew, presented in the local junior school

szej instytucji, ukazywały się wielokrotnie artykuły o wystawach stałych i wszystkich ekspozycjach czasowych, wzbogacane na ogół zdjęciami; Polskie Radio w programie lokalnym „Notatnik kulturalny wybrzeża” sukcesywnie informowało swoich słuchaczy o ważniejszej akcji wystawienniczej; nie zapominała o nas także i gdańska telewizja, pokazując w „Panoramie tygodnia” najciekawsze eksponaty czy też fragmenty nowych wystaw.

W najbardziej ruchliwych podziemnych przejściach, w trzech punktach miasta, reklamują nasze ekspozycje diapozytywy i zdjęcia z tekstami mówiącymi o godzinach otwarcia sal wystawowych. Także w „Informatorze Turystycznym i Kulturalnym Województwa Gdańskiego”, ukazującym się w miesięcznych odstępach, są stałe rubryki poświęcone naszej placówce. Do materiałów informacyjnych zaliczyć należy również składanki, które niestety wychodziły niezbyt często. Należały do nich następujące pozycje: „Muzeum Archeologiczne — Gdańsk” i „Gniew” w wersji polskiej oraz „Kolekcja popielnic twarzowych” wydana ponadto w języku niemieckim i angielskim. W druku natomiast znajduje się 7 barwnych składanek, omawiających poszczególne okresy prądziejowe przedstawione na wystawach stałych. Sukcesem było wydanie w 1977 r. bogato ilustrowanego opracowania zbiorowego pod redakcją L.J. Łuki *Przewodnik po muzeach ziemi gdańskiej* w wersji polskiej, rosyjskiej i angielskiej, zawierającego zwięzłe opisy najciekawszych ekspozycji oraz działalności merytorycznej muzeów i szczegółowe dane informujące o możliwościach zwiedzania wystaw.

Jubileuszowy rok 1978, wieńczący 25-letnią działalność Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, zakończył jednocześnie pewien etap prac wystawienniczych. Fakt ten wiąże się z przebudową Muzeum i oddaniem do jego dyspozycji 3 kamieniczek przy ul. Działnej 9—11 zwiększających do 1520 m² powierzchnię ekspozycyjną. Pozwoli to na znaczne poszerzenie ekspozycji stałych, wygospodarowanie sali o powierzchni 250 m² przeznaczonej na wystawy czasowe, zarówno własne jak i obce, z których dotychczas musiano rezygnować. Okres, w którym placówka będzie niedostępna dla zwiedzających, poświęcony zostanie realizacji scenariusza wystawy stałej o najstarszej historii Pomorza Gdańskiego oraz wystawy czasowej „Ochrona zabytków archeologicznych na Pomorzu Gdańskim w XXXV-lecie PRL”, jak również opracowaniu wystaw czasowych (przeznaczonych dla Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Związku Radzieckiego) o słowiańskim Gdańsku z X do XIII wieku, kolekcji popielnic twarzowych, dziejach Pruszcza Gdańskiego na przełomie er.

Ponadto wystawy stałe otrzymają przewodnik, który ukaże się z serii „Zeszytów Popularnonaukowych Muzeum Archeologicznego w Gdańsku”.